

Harmelen de klokken luiden...

tweehonderd jaar St. Bavokerk in Harmelen, 1795-1995

door

Ad & Frank van Rooijen

De begraafplaats (uit: "Harmelen de klokken luiden...")

Vanouds vonden de overledenen hun laatste rustplaats in of bij de kerk. De reformatie bracht hier geen verandering in. Ook in Harmelen werden alle overledenen zowel uit katholieke families als uit gereformeerde gezinnen in of bij de huidige hervormde kerk begraven. Om tegemoet te komen aan de wens van de katholieken om in gewijde grond te worden begraven, werd het graf door de priester met "benedicto terrae" geschikt gemaakt.

In 1795 kwam er in Harmelen wel een katholieke kerk maar geen katholieke begraafplaats. Dit betekende dat de begrafenissen op de oude voet werden voortgezet, overeenkomstig het recht van een ieder op een begraafplaats in de kerk ongeacht rang of geloof. Dit recht werd zwart op wit beschreven ten tijde van de strijd om het eigendom van de kerk rond 1800. Hierbij werd wel besloten, dat bij een begrafenis van een gereformeerde de collecte aan de gereformeerden moest toekomen en bij een begrafenis van een katholiek de collecte aan de katholieken. Zo werd de eerste pastoor van de statie Nicolaus van Dijck in 1807 begraven in de hervormde kerk te Harmelen, recht tegenover de preekstoel.

Bij Koninklijk Besluit van 24 mei 1825 werd het verboden om na 1 januari 1829 in kerken te begraven. Ook in de Franse tijd was een dergelijk verbod al van kracht geweest, maar de bevolking bleek toen moeilijk van de oude gewoonte af te brengen. In Harmelen volgde men de nieuwe richtlijnen en besloot men om een burgerlijke begraafplaats te stichten.

De katholieken wensten echter een eigen begraafplaats. Hierbij werden zij geholpen door een schenking van Jannigje Broer van 5 januari 1828. Als haar vaste goederen in de Indijk werden gelegateerd voor de bouw van een nieuwe kerk. Jannigje Broer wilde hier zo mogelijk zelf ook begraven worden. Het gemeentebestuur trachtte het kerkbestuur nog van een aparte begraafplaats af te houden. Op 15 augustus 1828 schreef de president van het kerspelbestuur aan de ambachtsheer dat het R.K. Kerkbestuur bleef bij haar voornemen om de eigen begraafplaats aan te leggen en op eigen kosten te onderhouden, "*zoodat het Gemeentelijk bestuur dan ook vermeend heeft daar in niets te mogen dificulteeren*".

Na deze uitspraak besloot het kerkbestuur niet te blijven wachten op de dood van Jannigje Broer. De kerkbestuurders kochten van haar op 17 september 1828 10 roeden grond voor 100 gulden en vestigde daar de begraafplaats op. Zij moesten wel een schadevergoeding betalen in verband met de stichting van de algemene begraafplaats, die uiteindelijk in 1831 aangelegd werd aan de huidige Leidsestraatweg. Dit hield wellicht verband met de financiële regeling die de gemeente Harmelen in 1828 had getroffen met de hervormde kerk voor het gemis aan begrafenisinkomsten.

Op 28 november 1828 vond de eerste begrafenis plaats op het rooms-katholieke kerkhof. Pas op 27 augustus 1833 volgde de inwijding door aartspriester Vermeulen.

Het kerkbestuur maakte op 16 mei 1831 een tarieflijst op voor de begrafenisrechten. Hiermee moesten de kosten voor het onderhoud van de begraafplaats met het baarhuis, baar, kleed en gereedschap worden gedekt. Voorts kon hieruit het arbeidsloon van de doodgraver worden betaald. De tarieven werden door de wereldlijke overheid goedgekeurd.

Het kerkbestuur maakte in de tarieflijst onderscheid in vier klassen, die weer onderverdeeld waren in drie rangen:

1^e klasse: kinderen tot en met zes jaar

2^e klasse: kinderen van zes tot en met elf

3^e klasse: personen van twaalf tot en met achttien

4^e klasse: personen boven de achttien jaar.

De tarieven voor de vierde klasse:

Begraafplaats	10,25	7,25	5,10
Arbeidsloon doodgraver	2,00	1,50	1,00
Gebruik kleding	0,75	0,50	0,25
Leveren en gebruik baar	0,50	0,25	0,15
Totaal	13,50	9,50	6,50

Het laagste tarief voor kinderen was totaal f. 1,50. De armen van het R.K. Armbestuur werden gratis begraven.

De inrichting van het kerkhof zal wel zeer sober zijn geweest. Het kerkbestuur kreeg in 1862 van een parochiaan een kruis met beeld aangeboden voor het kerkhof ter waarde van f. 200,=. Mgr. A. Schaepman stemde op 16 december 1862 ermee in dat deze schenking geaccepteerd werd.

Ingevolge de Wet van 4 december 1872 werd er een dodenhuisje opgericht bij de begraafplaats voor doden die aan een besmettelijke ziekte waren overleden. De pastoor en kerkmeester J. van Miltenburg werden met de uitvoering belast.

In 1881 stelde het kerkbestuur f. 150,= beschikbaar voor herstel van het kerkhof. Afdoende was dit echter niet. In de vergadering van 21 januari 1891 besloten de kerkmeesters f. 1.000,= uit te trekken voor uitbreiding van het kerkhof. Het nieuwe gedeelte werd op 16 mei 1898 ingezegend door deken A.A.J. van Rossum, oud-kapelaan van Harmelen.

Ter gelegenheid van het 150 jaar bestaan van de parochie in 1946 werd f. 700,= gereserveerd voor het verbeteren van het kerkhof. Allereerst bleek in 1950, dat het baarhuisje onder handen moest worden genomen. In 1956 werd het kerkhof grondig opgeknapt en de priestergraven hersteld. Dit werk werd uitgevoerd door A.J. Kwakkenbos voor f. 6.879,43. Omdat deze post niet op de begroting had gestaan, werd voor deze uitgave achteraf de bisschoppelijk goedkeuring verkregen.

Na het overlijden van pastoor Swildens in 1962 werd een deel van zijn legaat gebruikt voor het herstel van de priestergraven. De afzonderlijke grafzerken verdwenen en op één steen werden alle namen van de in Harmelen overleden pastoors vermeld.

Inmiddels was Harmelen toe aan "grootschalige nieuwbouw". Daarom werden er plannen ontworpen om elders een kerkhof aan te leggen. Aanvankelijk lag het in de bedoeling de openbare begraafplaats uit te breiden. Dat ging echter niet door. Uiteindelijk werd begin 1971 aan de Dorpeldijk de nieuwe begraafplaats 't Spijck aangelegd. De katholieken namen hier een apart gedeelte in gebruik, dat door de pastoor werd ingewijd. Omdat de afstand tussen de kerk en begraafplaats nu zo groot was geworden, werd afgesproken dat de begrafenisondernemer voortaan moest zorgen voor het vervoer van de priester en misdienaars. Deze regeling is inmiddels een stille dood gestorven.